

ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΤΟΥ Κ. ΧΑΙΤΖΟΠΟΥΔΟΥ

25

Schöneberg, 28 XI 07

'Αγαπητὲ Κάρολ !

'Εκείνος ποῦ μοῦ ἔδωσε τίς πληροφορίες γιὰ τὸν Σξ. δὲν τὸ εἶξερε ἐξ ἰδίων του πῶς εἴχετε σκοπὸ νὰ κάμετε σεμινάρι: Φοβᾶμαι μὲ ὅλη αὐτὴ τὴν ὑπόθεσι, μὲ ὅλα ὅσα μοῦ εἶπε, μήπως τὸν παρεξηγήσης.

Στὸν Πολίτη μπορεῖς νὰ γράψης πῶς ἔμαθες αὐτὰ κι' αὐτά. 'Απὸ ποιὸν τᾶμαδες δὲν χρειάζεται νὰ τὸ πῆς. 'Ενα μόνον μὴν πῆς, σὲ παρακαλῶ: ὅτι ὁ Ραγκαβῆς ἐκτιμᾷ τὸ Σξ. γιὰ καλλιγράφο. 'Αν τὸ πῆς αὐτό, ἐκδέτεις ἐκεῖνον στὸν ὁποῖον τὸ εἶπε ὁ Ραγκαβῆς, ποῦ δὲν τὸ ἐπιθυμεῖ βέβαια. Καλὸ θὰ εἶναι νὰ μὴν ἀνακατέψωμε τὸν φίλο μου, ὁ ὁποῖος, καθὼς σοῦ ἔγραψα, μοῦ τὰ εἶπε ὅλ' αὐτὰ ἀπὸ ἐνδιαφέρον γιὰ Σέ, χωρὶς νὰ σὲ γνωρίζῃ προσωπικῶς καὶ ἀπὸ πόνο στὴν πατρίδα του, ποῦ πετᾷ στὸν ἀέρα χρήματα, τὰ ὁποῖα θυσιάζονται γιὰ Σέ θάπταναν τόπο.

'Ἄλλη παρανόησις πάλι. Δὲν σοῦ εἶπα πῶς σκίβεις τὴ ραχοκοκαλιά σου σύ, ἀλλὰ πῶς εἶσαι ἀναγκασμένος νὰ σκύψης, ὅπως κι' ὁ καθένας.

'Ὅσον ἀφορᾷ τὰ περὶ μαρξισμοῦ κλπ. ἂς τἀφήσωμε. Εἶσαι, σὰν γερμανὸς ἐπιστήμων, καὶ σὺ ἀρρωστημένος στὴ μεταφυσική. 'Εγὼ δὲν θέλησα νὰ σὲ κάμω σοσιαλιστὴ, σοῦ ἀπήντησα μόνον προκληθεὶς ἀπὸ τὴ σύστασι ποῦ μοῦ ἔκαμες τοῦ Τσιριμώκου καὶ τοῦ ἄρθρου του. 'Αν ἔχῃς πεποιθῆσι στὴ γνώμη πῶς γιὰ τὸ μαρξισμό, πῆς τὴ δημοσίᾳ στὸ «Νουμᾶ» πέρνοντας τὸ μέρος τοῦ Ραμᾶ κ' ἐκεῖ τὰ λέμε. 'Εγὼ ἀφορμὴ γιὰ συζήτησι θέλω.

Μὲ τοὺς πρῶσους σου δύσκολα θὰ ξεπερδέψω, ὅπως τὸ θέλουν. Θ' ἀμυνθῶ κ' ἐγὼ μὲ κάθε τρόπο στὴν ἀρπαχτική τους ὄρεξι. Μοῦ γυρεύουν ὡς τὴν ὥρα 182 μάρκες γιὰ δημοτικὸ φόρο μόνο! Δυστυχῶς δὲν μπορῶ νὰ λάβω τὰ ἐξοδά μου ἀπὸ κάτω γιὰ νὰ φύγω μιὰ ὥρ' ἀρχήτερα. Εἶμαι μάλιστα πολὺ στενοχωρημένος κατὰ τὸ παρόν. Θὰ μὲ υποχέωνες ἂν μποροῦσες νὰ μὲ οἰκονομήσης τίποτε λίγα. 'Εννοῶ ἂν εὐκολύνεσαι καὶ σύ.

Σοῦ εὐχομαι περαστικὰ ἀπὸ τὸ συνάχι. Κ' ἐγὼ καλὰ δὲν εἶμαι· ἐκτὸς αὐτοῦ ἔχω καὶ τὴ μικρὴ μου στὸ κρεβάτι ἀπὸ βρογχίτιδα. Βαρέθηκα αὐτὸ τὸ κλίμα ἔδω μὲ τίς ἀρρώστειες.

Μὲ πολλοὺς χαιρετισμοὺς σ' ἐσὲ καὶ στὴ μητέρα σου ἀπὸ ὅλους μας.

Σὲ φιλῶ
Κώστας

26

München, Steinheilstr. 11. 12 IV 08

'Αγαπητὲ Κάρολ !

Μᾶς ἀναψες τὸν καῦμό μὲ τὰντάμωμάτ' μας στὸ Βερολίνο καὶ τώρα σὲ ποθοῦμε πρὸς πολὺ. 'Ὡς τόσο στάθηκε ἀδύνατο νὰ περάσωμε ἀπὸ τὴ Δειψία. 'Ηρθαμε μὲ τὸ ταχύτερο μέσον Γένας γιὰτὶ εἴμαστε ὅλοι ἀρρωστοί, ἰδίως ἡ Σέντα ποῦ τὴν πῆραμε ἀπ' τὸ κρεβάτι καὶ φύγαμε, μὴν μπορῶντας ἀφενὸς νὰ μείνωμε πέρα ἀπ' τὴν πρώτη 'Απριλίου στὸ σπίτι, ἐξάλλου βιαζόμενοι χάριν τῆς γυναικὸς μου, ποῦ ἔπρεπε αὐτὴ τὴν ἡμέρα νὰ ἦν' ἐδῶ καὶ νὰ ἐγγραφῇ στὴν Kustlerinnen-Akademie, ὅπου ἀρχίζει συστηματικὴ σπουδὴ. 'Εδῶ καταλύσαμε πάλι στὰ παλιά μας λημέρια καὶ ζοῦμε ἐν εἰδῇ (δυσαναγνώστο). 'Ησυχὸ κι' ὁμορφὸ πάντοτε στὸ Μόναχο· πρὸς πολὺ ἐπιτετίστικο γιὰ μένα ἀπ' ὅτι τῶδελα, μὰ ἐπὶ τέλους μένω εὐχαριστημένος πρὸς πολὺ ἀπὸ τὴν 'Αθήνα καὶ ἂν καὶ κρύο καὶ βροχερὸ καὶ σκοτεινὸ καὶ χειμωνιάτικο, ὑγιεινότερο ἀπὸ τὸ Βερολίνο. Καὶ ὅλοι ἀναλάβαμε, ἐκτὸς ἐμένα ποῦ υποφέρω πάντα.

Αὐτὰ εἶναι τὰ νέα τῶν φίλων σου, ποῦ ἐλπίζουν πάντα νὰ σὲ ξαναῖδουσι καὶ περιμένουν γράμμα σου τουλάχιστο.

Στὸν Seugenrehcidt γράψε, ἂν θέλῃς, νὰ μοῦ στείλουν τὴ συνέχεια ἐδῶ, ἢ ἂν θὰ προχωρήσῃ γρήγορα τὸ τύπωμα τότε βλέπω τὰ τυπογράφ. δοκίμια, ὅπως θέλῃς ἐσὺ καὶ καίνος τέλος. Γιὰ μὲ τὸ ἴδιο κάνει.

Καὶ τώρα ἐπίτρεψέ μου νὰ σοῦ ζητήσω τὴν ἐξήγησι τῶν κάτω φράσεων, ἂν δὲν σοῦ κἀνὴ κόπο.

1) Wohl erworbenen Freiheiten. Τὸ wohl τροποποιεῖ καὶ πῶς τὰ σημασία τοῦ erworbenen ;

2) buntscheckige Feudalbaude. Τὸ b-e, ἔχει ἄλλη σημασία ἀπ' τὸ παρδαλά.

3) Alles Ständische und Stehende Verdampft, Μπορεῖ νὰ ἐννοῇ «Κάθε τι τὸ ὑφιστάμενο καὶ καθιερωμένον» ἢ τὸ Ständische ἔχει πάντα τὴ σημασία τοῦ «ἀνήκοντος» στὴ συνέλευσι τῶν τάξεων ;

4) 'Υπάρχει διαφορὰ μεταξὺ Konz entriren καὶ leutalisieren ;

5) Bären hätere, ἀποδίδεται ἐκκριβῶς μὲ τὸ *τεμπελ* *χαιρὲς* ;

6) über sich selbst hinaus treiben, πῶς μποροῦμε νὰ τὸ ἀποδώσωμε καλλίτερα ἑλληνικὰ ;

7) 'Υπάρχει διαφορὰ μεταξὺ Kosten marhen καὶ Kosten verursachen, Zunft bürger ἢ Zunftmeister ;

Μὲ πολλοὺς χαιρετισμοὺς στὴ μητέρα σου καὶ σὲ Σέ ἀπὸ ὅλους μας.

Σὲ φιλῶ ἀδελφικά
Κώστας

27

München, Steinheilsh 11 I. 13 IV 08

'Αγαπητὲ Κάρολ !

Σ' εὐχαριστῶ πολὺ γιὰ τίς ἐξηγήσεις. Μεταφράζω τὸ *Kommunistische Manifest*.

Βλέπεις πού η ανάκλινση συμφωνεί τέλεια με τις πληροφορίες πού μάς έδωσε ο Κουγιάς. Η άτιμία του βρήκε έδαφος προστοιμασμένο από το ρωμείο άπαισιο σωβινισμό να πιάσει τόπο. Κατά με το πράγμα είν' αδιόρθωτο. Ο Πολίτης, όσο κι αν είναι λογικός, θα φοβηθῇ να ξεπαθώσει για το δίκιο. Πατριώτης και άνθρωπος του επισήμου περιβάλλοντος κι' αυτός. Ως τόσο στείλε του το γράμμα και άφησε τον Κ. 'Αντωνάκη (τί είν' αυτός, κριτικός ίσως;) να γράψη στο Νουμά, αν νομίζετε πως μπορεί να ωφελήσῃ. 'Εγώ είμαι προθυμότερος να βοηθήσω. "Αν δέν βλάβῃ τὴν ὑπόθεσή σου, αν δηλ. ἔχεις και οὐ χαμένη κάθε ἐλπίδα «βγάλε στο φόρο το πράγμα». Αυτὲς είν' οἱ ὠφέλειες πού κάνουν στον τόπο οἱ ἐθνικόφρονες, οἱ πατριῶτες, πού από αταβισμό και σιραβομάρα και περισσότερο από ψυχολογία τάξης βρίσκουν γερό αντίλαλο και στήριγμα στις στήλες του Νουμά ἐπίσης.

Η γυναίκα μου σ' ευχαριστεῖ για της ευχῆς σου. Ἀληθινά, ἐδῶ ἄρχισε να ζῇ πράγματι για το ἰδανικό της. Ο ἄερας του Μονάχου είναι καθαρός ζωγραφικός. Κ' η διδαχὴ ριζική και συστηματική.

Πρίν λάβω το γράμμα σου, θέλησα κ' ἐγὼ να εφαρμόσω τὴν ἀεροθεραπεία. Παραπερπάτησα ὅμως χθὲς στον ἀγγλικὸ κήπο, δηλ. μιά μιση ὥρα ὅλο ὅλο και σήμερα είμαι ἐλσεινότερα. Τὰ ἴδια μέσα δέν ὠφελοῦν σὲ ὅλες τις ἀρρώστειες.

Στο λεξικό σου ἔφτασα στο τέλος του R.

Ό,τι νεώτερο μάθης για τὴν ὑπόθεσή σου, μεταβίβασέ μου το, παρακαλῶ.

Στὴ μητέρα σου πολλοὺς χαιρετισμούς από ὅλους μας ὡς και ὅταν γράψῃς στὴν ἀγαπημένη σου, μὴ λησμονήσης να τῆς διαβιβάσης και τοὺς δικούς μας.

Σὲ φιλῶ ἀδελφικά
Κώστας

Τὸν κ. Krimbacher δέν τὸν εἶδα. Θα προσέξω, αν τὸν δῶ, σ' ὅ,τι μοῦ λές:

Τό: allés Ständisches ἢ Stehendos τὸ εἶπα: *κάθε προνομιοῦχο και στάσιμο*· τί λές;

28

München, Steinheilstr. 1 I e.

Ἀγαπητὲ Κάρλε,

Ἐλαβα τὸ δελτάριό σου κ' ευχαριστῶ πολὺ για τὴν προσφορά σου ὅσον ἀφορᾷ για τὴν οἰκογένειά μου. Σοῦ ἀναγγέλω ὅμως ὅτι εὐτυχῶς για τὴν ὥρα ἀπεμάνχυνα τὸν κίνδυνο τῆς ἐπιστροφῆς στὴν Ἑλλάδα. Καὶ θα εἶμαι εὐτυχῆς νὰ τὸν μακραίνω ὅσο μπορῶ περισσότερο, ἔστω πάντα για τὴν ὥρα μόνον.

Όχι τόσο για τὸν ἑαυτό μου ἀλλὰ για τὴ γυναίκα μου και τὸ παιδί μου φρίττω ὅταν φαντάζομαι πὼς πιθανότατα να τοὺς φέρω πάλι μαζί μου και να τοὺς κλείσω στο κινεζικο τεῖχος. Δυστυχῶς τὰ πράγματα χειροτερεύουν. Μὲ τὸ διορισμὸ του Ἀγγέλου Βλάχου στο βασιλ. θέατρο ὡς διευθυντοῦ χάνω σπουδαῖον μέσον συντηρήσεως ὅσον και αν χαίρομαι ἐξ ἄλλου πού λυτρώνομαι από ἐργασία ὁ τρόπος τῆς ὁποίας δέν με ἱκανοποιοῦσε.

Εἶδες τὴ μετάφραση τῆς μελέτης σου στο Νουμά. Ἄν τὸν ἐπρόσεξες θα παρετήρησες ὅτι σὲ πολλὰ μερῇ εἶναι ἀκατάληπτη γιατί λείπουν λέξεις στο μεταξύ ἢ εἶναι παραμορφωμένες. Αὐτὸ με δυσχερῆστησε περισσότερο από τὴν προσπάθεια τῆς συμμορφώσεως τῆς γλώσσης τῆς μεταφράσεως με τὸ ψυχαρικό καλοῦπι. Στο μεταξύ μοῦ ἔστειλε ὁ Ταγκόπουλος και τὸ ἄρθρο σου με τὴν ἐντολὴ νὰ τὸ μεταφράσω. Λέγω ἐντολὴ διότι τὴν ἀποστολὴ μοῦ τὴν συνόδευσε με τὸ ἐξῆς δελτάριο:

Σοῦ στέλλω τὸ ἄρθρο του κ. Δ. και σὲ παρακαλῶ να τὸ μεταφράσης και *να μοῦ τὸ στείλῃς γρήγορα*.

Ο τρόπος του αὐτοῦ μ' ἐπείραξε και ἡ παρὰ τὴν ἀδειάν μου μεταλλαγή τῆς γραφῆς μου (ἐφόσον μάλιστα τὸ ὑπέγραφα) και ἀκόμη περισσότερον ἡ ἀφροντισία του στὴν παραβολὴ του ἐντύπου με τὸ χειρόγραφο. Μὴ θυμώσης λοιπὸν ἂν σοῦ πῶ ὅτι τοῦ ἐπέστρεψα με τὴν παράκλησι νὰ μὴ μοῦ στείλῃ πλέον τὸ φύλλο του.

Κ' ἔτσι λυτρώθηκα από κάθε δεσμὸν με κάθε κόμμα και ἰδέα κ' εἶμαι ἥσυχος.

Ἐλπίζω νὰ μὴν θεωρήσης ὡς ἀφορῶσαν και σὲ τὴν ἀρνησίμ μου ἐπειδὴ ἔτυχε νὰ ἴσῃ· σὺ ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἐπιστρεφόμενου ἄρθρου τὸ ὅποῖον εἶναι ἀκριβῶς ἐκεῖνο πού σοῦ ζητοῦσα νὰ μοῦ στείλῃς:

Das N, Gr. im neem,

Ἐχεις πολλὴ ἐργασία γράφεις και σὲ μακαρίζω. Τί ὠραιότερο από τὴν ἐργασία. Ἐγὼ ἔχω χάσει τὸ ρυθμὸ μου με τις περιπέτειες πού εἶχα ἀπρόοπτα.

Ἐχετε και αὐτοῦ καλὸν καιρό; Ἐδῶ αὐτὴ τὴν ἑβδομάδα εἴχαμε ἀνοιξί. Ἀλλὰ και τὰ χιόνια δέν με πειράζουν ὅσο δέν εἶναι πολὺ τὸ κρύο. Ἐν γένει εἶμαι ευχαριστημένος στὴ Γερμανία και τὴν ἀγαπῶ ὑπὸ κάθε ἔποψι και πιδ πολὺ τὸ Μόναχο. Μ' αὐτὸ εἶμαι ἐνθουσιασμένος. Κρίμα πού δέν εἶσαι ἐδῶ. Κάθε βῆμα μου ἐδῶ σὲ φέρει στὴ μνήμη μου και σὲ ποθῶ. Ἦσουν ὁ πρῶτος ὁδηγός μου, δέν πιστεύω νὰ τὸ ξέχασες.

Τὰ σέβη τῶν δικῶν μου κ' ἐμοῦ στὴ μητέρα σου σὲ παρακαλῶ, τὴ φιλοξενία τῆς ὁποίας στο grünzvald δέν τὴν ξεχνῶ. Ἐπεράσαμε δύο τρεῖς φορές από τὸ χαριτωμένο μέρος και ξαναεἶδα τὸ σπίτι.

Σὲ φιλῶ ἀδελφικά
Κώστας